

Μακεδονικά

Τόμ. 1

Απ. Βακαλοπούλου, Ο ναός του Αγίου Γεωργίου (Rotonda) ως μητρόπολις Θεσσαλονίκης κατά τον 16ον αιώνα. Ανατύπωσις εκ του Μακεδονικού Ημερολογίου του 1940 σελ. 245-250.

Γιάννης Τσάρας

doi: [10.12681/makedonika.9369](https://doi.org/10.12681/makedonika.9369)

Copyright © 2016, Γιάννης Τσάρας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τσάρας Γ. (2017). Απ. Βακαλοπούλου, Ο ναός του Αγίου Γεωργίου (Rotonda) ως μητρόπολις Θεσσαλονίκης κατά τον 16ον αιώνα. Ανατύπωσις εκ του Μακεδονικού Ημερολογίου του 1940 σελ. 245-250. *Μακεδονικά*, 1, 589-590. <https://doi.org/10.12681/makedonika.9369>

᾽Α. Σιγάλα, Νικήτα ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης εἰς τὰ θαύματα τοῦ ᾽Αγ. Δημητρίου. Ἀνατύπωση ἐκ τοῦ IB' τόμου τῆς ᾽Επετηρίδος τῆς ᾽Εταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν (Ἀθῆναι 1936) σελ. 317-360.

Σωστή θέση ἀπέναντι στὴν ἀγιολογικὴ φιλολογία ἔχει πάρει ὁ κ. Α. Σιγάλας. Ὁλόκληρὴ ἡ σειρὰ τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων, ποὺ ἔχει ἐκδώσει ὡστῶρα εἶναι κι ἡ μόνη σοβαρὴ προσπάθεια στὸν τόπο μας ν' ἀξιολογήσουμε καὶ νὰ τοποθετήσουμε ἱστορικὰ τὴν ἀγιολογικὴ φιλολογία. Τὸ ἴδιο κάμνει καὶ μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ λόγου « Νικήτα ᾽Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης εἰς τὰ θαύματα τοῦ ᾽Αγίου Δημητρίου ». Στὸν πρόλογο, ἀφοῦ μᾶς λέει γιὰ τὴ μορφή τοῦ ᾽Αἱ-Δημήτρη στὴν ἐλληνικὴν ἀγιολογία, δείχνει ὕστερα μὲ μιὰν ἐπιχειρηματολογία μοναδικὰ ἐπιστημονικὰ πόσο χρήσιμη εἶναι ἡ ἀγιολογικὴ φιλολογία ἀπὸ φιλολογικὴ, ἱστορικὴ, λαογραφικὴ κι ἱστοριοκοθρησκευτικὴ ἀποψη γιὰ νὰ φτάσει στὸ συμπέρασμα πὼς μιὰ συστηματικὴ ἔκδοση ὅλων τῶν κειμένων αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητη καὶ μάλιστα βιαστικὴ ἀνάγκη γιὰ τὴν ἐπιστήμη. Προχωρῶντας μᾶς λέει ποιὸς εἶναι ὁ Νικήτας, ποῖα εἶναι τὰ θέματα, ποῦ θίγει ὁ λόγος του γιὰ τὰ θαύματα τοῦ ᾽Αἱ-Δημήτρη καὶ ποιὲς οἱ πηγὲς τοῦ κειμένου. Ὑστερα περιγράφει τὰ χειρόγραφα, βρίσκει τὴ σχέση, ποῦ ὑπάρχει ἀνάμεσά τους, τὰ χαρακτηρίζει κι ἔτσι φτάνει στὸ κείμενο, ποῦ μᾶς τὸ δίνει πιά ξεκαθαρισμένο καὶ σχολιασμένο μοναδικὰ.

Ὅλη ἡ ἐργασία εἶναι γινομένη μὲ σύστημα καὶ μέθοδο, ποῦ τὴ χαίρεται ἀληθινὰ, ὅποιος τὴν παίρνει στὰ χέρια του. Τὰ εἰσαγωγικά του μάλιστα εἶναι τόσο ζυγισμένα καὶ πυκνά, ποῦ ἀξίζει νὰ τὰ μελετᾷ κανεὶς κάθε φορά, σὰν εἶναι νὰ καταγίνει μὲ τὴν ἔκδοση ἀγιολογικοῦ κειμένου. Γι' αὐτὸ κι ἡ ἐργασία αὐτὴ τοῦ κ. Σιγάλα ἀνοίγει πλατὺ τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων γενικὰ καὶ γίνεται ὁδηγὸς πολῦτιμος.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΑΣ

᾽Απ. Βακαλοπούλου, ᾽Ο ναὸς τοῦ ᾽Αγίου Γεωργίου (Rotonda) ὡς μητροπόλις Θεσσαλονίκης κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἡμερολογίου τοῦ 1940 σελ. 245-250.

Ὅταν στὴν ἀρχὴ τοῦ περασμένου αἰῶνα ἦρθε στὴ Θεσσαλονίκη ὁ ᾽Αγγλος περιηγητὴς Leake, ἄκουσε νὰ λένε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ᾽Αἱ-Γιώργη οἱ χριστιανοὶ « Παλιὰ Μητρόπολη » κι οἱ Τοῦρκοι Eski Metropoli. Ἡ παράδοση αὐτὴ ἀργότερα ἀπασχόλησε τὸν Χατζηγιάννου καὶ τὸν Tafrafi, κανέναν τους ὅμως δὲ μπόρεσε νὰ τὴ βεβαιώσει.

Ὁ κ. Βακαλόπουλος μὲ τὴ μελέτη του αὐτὴ ξαναφέρνει τὸ ζήτημα στὴ μέση καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ λύσει. « Τὸ πρόβλημα, λέει, ἦτο νὰ διαπιστωθῇ ἡ παράδοση αὕτη, νὰ ἐξακριβωθῇ, ἂν πράγματι ἀνταπεκρίνεται εἰς ἀληθὲς γεγονὸς καὶ νὰ ὀρισθῇ, εἰ δυνατόν, πότε ὑπῆρξεν ἡ ἐκκλησία τοῦ ᾽Αγίου Γεωργίου μητροπόλις ». Μ' ὅλην ὅμως τὴν καλὴ θέληση τοῦ κ. Βακαλοπούλου τὸ πρόβλημα μένει ἀκόμα ἄλυτο. Δὲ θέλω βέβαια νὰ συζητήσω ποιάν ἀξία μπορεῖ νάχει ἡ παράδοση. Χωρὶς ὅμως μαρτυρίες συγκεκριμένες δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ ξεκινησθεῖ ἀπὸ μιὰ παράδοση γιὰ νὰ μᾶς δείξει πὼς εἶναι ἱστορικὴ πραγματικότητα μιὰ δευτέρη παράδοση.

Ἀλλὰ τότε πῶς δημιουργήθηκε ἡ παράδοση; Αὐτό ἄλλο ζήτημα. Κι' ὁ Ταφραλί γνώριζε τὴν παράδοση αὐτή, μὰ ξέφυγε τῇ δυσκολίᾳ νὰ ὀρίσει κάτι ποῦ εἶναι πρόωρο ἀκόμα, ἀφοῦ μᾶς λείπουνε τὰ στοιχεῖα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΑΣ

Στίλπωνος Π. Κυριακίδου, Θεσσαλονίκια Μελετήματα. 1) Αἱ περὶ τὸν Στρυμόνα καὶ τὴν Θεσσαλονίκην Σλαβικαὶ ἐποικήσεις κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα. 2) Διοικητικὴ ἱστορία τοῦ θέματος Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη 1939. Σελ. 46 μὲ δύο χάρτες στὸ τέλος.

Τὰ Θεσσαλονίκια Μελετήματα εἶναι δυὸ ὁμιλίαι, ποῦ ἔχει κάμει ὁ κ. Κυριακίδης στὸ κοινὸ τῆς Θεσσαλονίκης. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐξαντλεῖ τὰ ζητήματα, ὅπως μᾶς λέει κι' ὁ ἴδιος· ἐκθέτει μονάχα σέ γενικὲς γραμμὲς τὰ πορίσματα, ποῦ ἔχει βγάλει πάνω στὶς γεωγραφικοῖστορικὲς κι' ἔθνολογικὲς συνθήκες τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης τοῦ μέσου αἰῶνα, καθὼς ἐρευνοῦσε τὶς χώρες αὐτὲς ἀπὸ ἀποψη λαογραφικῇ.

1ο. Τὸ πρόβλημα τῶν σλαβικῶν ἐποικήσεων γύρω στὸ Στρυμόνα καὶ στὴ Θεσσαλονίκη στὸ μέσον αἰῶνα εἶναι ἓνα μέρος μονάχα ἀπ' τὸ γενικὸ πρόβλημα τῶν σλαβικῶν ἐποικήσεων στὴν Ἑλλάδα, ποῦ ἔχει γίνῃ τόσοι ντόροι γύρω του τὸν περασμένον αἰῶνα καθὼς καὶ στὰ δέκα πρώτα χρόνια τοῦ δικοῦ μας.

Ὁ κ. Κυριακίδης μπαίνει στὸ θέμα τοῦ ἀρχίζοντας ἀπ' τὰ συμπεράσματα τῶν σλάβων ἐπιστημόνων, ὅπως τὰ διατυπώνει στὰ 1926 ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πράγας F. Dvornik στὸ ἔργο του « Les Slaves Byzance et Rome au IX siècle ». "Ὅλα ὅμως τὰ συμπεράσματα αὐτὰ τὰ ἀναιρεῖ ἓνα ἓνα μὲ στοιχεῖα, ποῦ φέρνει ἀπὸ βυζαντινὰ κείμενα καὶ φτάνει στὸ συμπέρασμα πὼς οἱ σλαβικὲς φυλὲς ποτὲ δὲν κυριέψανε ὁλόκληρὴ τὴ χώρα. Ἰσα Ἰσα ποῦ, ἐπειδὴ εἴτανε τοσπάνηδες, ἐγκατασταθῆκανε στὰ βουνὰ κι' ἀπ' τὸν καιρὸ, ποῦ γίνονται χριστιανοὶ κι' ὑπηρετοῦνε στρατιῶτες, ἀφομοιώνονται καὶ γίνονται Ἕλληνες. Λεῖψανα φυσικὰ δὲ μπορεῖ παρα νὰ μείνανε, ἀλλὰ ἀριά καὶ ποῦ καὶ ποῦ.

Γενικὴ κρίση βέβαια γιὰ τὴν ὁμιλία τούτῃ δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ κάμει, ἀφοῦ ἐκθέτει πορίσματα μονάχα γενικά. Τὸ μόνο ποῦ ἔχει νὰ παρατηρήσει εἶναι πὼς ἡ ἐρευνα συχνὰ πικρὰ δίνει τὴν ἐντύπωση πολεμικῆς κι' ἔτσι φαίνεται σὰν νὰ ἀπομακρύνεται ἀπ' τὴν ἀντικειμενικότητα.

Βέβαια εἶναι νὰ λυπᾶται κανεὶς κατὰκαρδὰ σὰ βλέπει ἀνθρώπους ἀληθινὰ σοφοὺς καὶ μὲ κάποια θέση μέσα στὴν ἐπιστῆμην νὰ παίρνουνε τόσο κοντόθρηκα καμμιά φορὰ τὸ κύρος τῆς ἐπιστήμης τους, φτάνει νὰ δουλέψουνε γιὰ ἓναν κάποιο σοβινισμό.

2ο. Τῆς δευτέρης ὁμιλίας τὸ θέμα εἶναι ἡ διοικητικὴ ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης στὰ χρόνια τὰ βυζαντινὰ. Σ' αὐτὴ δηλαδὴ βλέπει κανεὶς τὴ θέση, ποῦ παίρνει ἡ Θεσσαλονίκη στὴ διοίκηση τῆς Μακεδονικῆς ἐποχῆς, τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ τῆς Βυζαντινῆς ὡς τὰ χρόνια τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ παρουσιάζεται καινούρια διοικητικὴ διαίρεση, τὰ θέματα. Γίνεται ὕστερα μιὰ προσπάθεια γύρω στὴν ἔννοια τοῦ θέματος καὶ στοὺς ἱστορικοὺς λόγους, ποῦ τὸ δημιουργήσανε καὶ τέλος ὀρίζονται ποῖα εἴτανε τὰ σύνορα τοῦ θέματος τῆς Θεσσαλονίκης.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΑΣ